Omvang van een varkensbedrijf

Paul Bens, IKC-L; Peter Roelofs, PV; Robert *Hoste, LEI-DLO*

Het aantal varkens dat per bedrijf gehouden kan worden is afhankelijk van het arbeidsaanbod en van de automatiseringsgraad. Volgens het LEI-boekhoudnet en arbeidsregistraties door het Proefstation voor de. Varkenshouderij kunnen op een modern geautomatiseerd gezinsbedrijf met het huidige arbeidsaanbod ongeveer 2 **10** zeugen of 2600 vleesvarkens verzorgd worden.

Regelmatig wordt gevraagd wat de omvang is van een volwaardig varkensbedrijf Om deze vraag te beantwoorden wordt vaak het Landelijk Biggenprijzenschema gebruikt. Dit is onjuist, omdat het Landelijk Biggenprijzenschema uitgaat van één volwaardige arbeidskracht (VAK), die 4.5 uur per week werkt. De Nederlandse varkenshouderij bestaat vooral uit gezinsbedrijven, waarin het aantal VAK's, het aantal gewerkte uren per VAK en de automatiseringsgraad sterk variëren en vaak afwijken van de aannames in het biggenprijzenschema.

LEI-boekhoudnet

Het LEI-boekhoudnet bevat een steekproef uit alle bedrijven met varkens in Nederland. Van de aan het boekhoudnet deelnemende varkenshouders is bekend hoeveel dieren ze houden en hoeveel arbeidskrachten er op hun bedrijf werken De arbeidsinzet wordt uitgedrukt in volwaardige arbeidskrachten (VAK). Een ondernemer of medewerker wordt maximaal als één VAK gerekend. Afhankelijk van het werkelijke aantal uren dat iemand beschikbaar is, wordt hij of zij wel als minder dan één VAK geteld, maar niet als meer dan één VAK.

Nederlandse varkensbedrijven zijn hoofdzakelijk gezinsbedrijven. Volgens het LEI-boekhoudnet (bedrijfsuitkomsten in de landbouw, 1992/1993) is er op het gemiddelde varkensbedrijf 1,4 VAK werkzaam, waawan 0, 1 VAK betaalde arbeid. Er is dus gemiddeld 1,3 VAK beschikbaar uit eigen arbeid (varkenshouder en medewerkende gezinsleden).

Het LEI drukt de bedrijfsomvang uit in Standaard Bedrijfseenheden (SBE). Een fokzeug is 0,85 SBE en een vleesvarken 0,12. Op de bedrijven met zeugen wordt gemiddeld 135 SBE per VAK gehouden en op de bedrijven met alleen vleesvarkens 160 SBE per VAK. Op de bedrijven bestaat gemiddeld 90% van de SBE uit varkens; de overige 10% bestaat hoofdzakelijk uit rundvee. In tabel 1 is weergegeven hoeveel varkens één VAK volgens deze gegevens uit het LEI-boekhoudnet kan houden

Volgens tabel 1 worden er momenteel op de Nederlandse zeugenbedrijven gemiddeld ongeveer 160 zeugen per VAK gehouden. Het aantal vleesvarkens per VAK hangt samen met de bedrijfsomvang. Op grotere bedrijven worden ▶

Tabel 1: **Aantal varkens per VAK volgens het LEI-boekhoudnet**

	varkens per VAK	eenheid
zeugenbedrijven	159	zeugen
vleesvarkensbedrijven:		
- alle bedrijven met vleesvarkens	1333	vleesvarkens
- bedrijven groter dan 900 vleesvarkens	1650	vleesvarkens
- bedrijven groter dan 1200 vleesvarkens	2020	vleesvarkens

meer varkens per VAK gehouden dan op kleinere bedrijven. Waarschijnlijk speelt de mate van (voer)automatisering hierbij een rol.

Verder werken er volgens het LEI op vleesvarkensbedrijven gemiddeld minder mensen dan op zeugenbedrijven (1,0 respectievelijk 1,4 VAK). Ook het aantal uren per VAK verschilt. Een zeugenhouder werkt gemiddeld 45 uur per week en een vleesvarkenshouder 42 uur. De vleesvarkensbedrijven in het boekhoudnet zijn relatief gemiddeld kleinschaliger (gemiddeld 1 200 vleesvarkens per bedrijf) dan zeugenbedrijven (185 zeugen per bedrijf).

Arbeidsregistratie

Het Proefstation voor de Varkenshouderij heeft arbeidsregistraties op praktijkbedrijven uitgevoerd. Hierbij noteert de varkenshouder gedurende drie weken hoeveel tijd hij aan alle afzonderlijke werkzaamheden heeft besteed. Met deze informatie kan voor diverse bedrijfssituaties de arbeidsbehoefte worden ingeschat. In tabel 2 is dit gedaan voor een bedrijf met 160 zeugen en voor een bedrijf met 2020 vleesvarkens. Er is uitgegaan van automatische voersystemen en computergestuurde ventilatie.

Volgens tabel 2 hoeft een varkenshouder met 2020 vleesvarkens minder uren te werken dan een zeugenhouder met 160 zeugen.

Vergelijking van de rekenmethoden

Om de resultaten van beide rekenmethoden met elkaar te kunnen vergelijken zijn enkele aannames nodig. De eerste is het werkelijke aantal uren dat de varkenshouder zelf bereid is te werken Volgens het LEI-DL0 boekhoudnet werkt een ondernemer in de zeugenhouderij zelf per week 44 uur en in de vleesvarkenshouderij 33 uur. Ook volgens tabel 2 werkt de ondernemer met 2020 vleesvarkens maar 80% van de tijd die de zeugenhouder nodig heeft voor 160 zeugen, In evenveel uren als de zeugenhouder kan de vleesvarkenshouder ongeveer 2500 vleesvarkens verzorgen.
Ook de samenstelling van het arbeidsaanbod speelt een rol. Twee varkenshouders in een maatschap (2 VAK) werken samen waarschijnlijk meer uren dan een varkenshouder met één werknemer voor 40 uur (ook 2 VAK). De invloed hiervan op de LEI-DL0 gegevens is niet bekend.
Tenslotte is in de huidige praktijksituatie de mate van automatisering van belang. Het is niet bekend hoeveel bedrijven met meer dan 1200 vleesvarkens in tabel 1 automatisch voeren. Bij de berekening in tabel 2 is uitgegaan van automatisch voeren, Dat dit niet voor alle bedrijven met meer dan 1200 vleesvarkens zal gelden, verklaart voor een deel waarom het aantal te houden eenheden per VAK in tabel 1 lager is dan in tabel 2. We willen niet stellen dat een varkenshouder moet automatiseren, maar in de praktijk neemt de automatiseringsgt-aad toe, met als gevolg dat er steeds meer varkens per bedrijf kunnen worden gehouden.

Conclusie

Factoren als de automatiseringsgraad, het aantal arbeidskrachten dat meewerkt, het aantal uren per arbeidskracht en de arbeidsprestatie hebben invloed op de arbeidsbehoefte op een varkensbedrijf,
Op de huidige varkensbedrijven is meestal een gezin werkzaam, met gemiddeld 1,3 VAK uit eigen arbeid. In de toekomst kan het arbeids-

Tabel 2: **Arbeidsbehoefte voor 160 zeugen of 2020 vleesvarkens volgens arbeidsregistraties op praktijkbedrijven**

bedrijfsomvang	uren per week
160 zeugen	47,5
2020 vleesvarkens	38,1

aanbod per bedrijf veranderen. Bij een gangbare automatiseringsgraad is één VAK in staat om 160 zeugen of circa 2020 vleesvarkens te houden. Een omvang van 210 zeugen of 2600 vleesvarkens is dan reëel voor een modern volwaardig gezinsbedrijf (1,3 VAK). Uiteraard is dit aantal ook sterk afhankelijk van het aantal uren dat de ondernemer bereid is om te werken in zijn bedrijf. Wij zijn hierbij uitgegaan van 45 uur per week. Voor individuele ondernemers kan dit hoger of lager zijn.
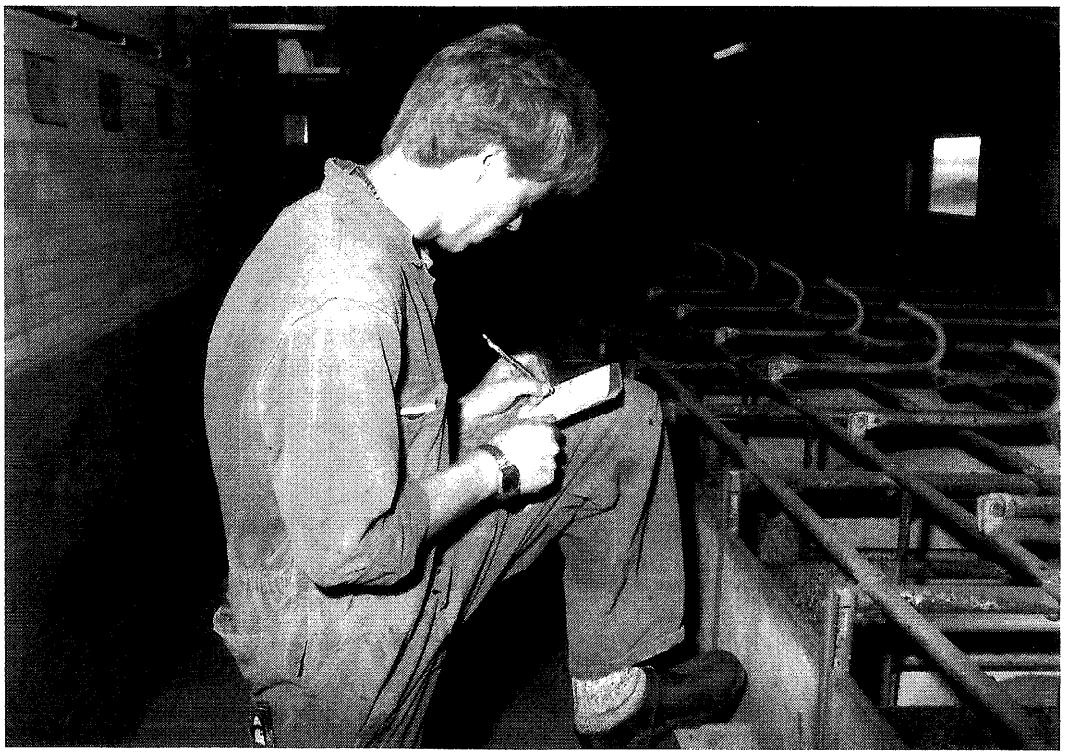
Bij discussies over de omvang van een volwaardig gezinsbedrijf kan beter gebruik worden gemaakt van de hier gepresenteerde informatie dan van de aantallen eenheden die genoemd worden in het biggenprijzenschema. ■